

Η δομή WeCare στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ως μέσο μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού στην εκπαίδευση

Νικολία Τσάπαλου^a, Μαρία Αλεξάκη^b, Χρήστος Τρυφωνόπουλος^c

^a nikoliatsapalou@gmail.com, Ψυχολόγος, Δομή WeCare,

^b maniaalex@hotmail.com, Κοινωνική Λειτουργός, Δομή WeCare,

^c trifon@uop.gr, Αν. Καθηγητής, Τμ. Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Ερυθρού Σταυρού 28 & Καρυωτάκη, Τ.Κ. 22131, Τρίπολη

Περίληψη

Στην παρούσα εισήγηση παρουσιάζουμε τη δομή WeCare που στοχεύει στη δημιουργία και υποστήριξη κατάλληλων δομών κοινωνικής μέριμνας στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου. Από την έναρξη της λειτουργίας της το 2020 ως σήμερα, η δομή WeCare βοήθησε σημαντικά και συστηματικά στην ενίσχυση των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας που παρέχονται στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου παρέχοντας, μεταξύ άλλων, βοήθεια και σε φοιτητές/τριες με σωματικές αναπηρίες, με χρόνιες ασθένειες, με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, και με ψυχικές δυσλειτουργίες. Η συνεργασία με την κοινότητα και τις κατάλληλες δομές/ειδικούς αποδείχτηκε εξαιρετικά σημαντική, ώστε τα άτομα αυτά να μη νιώσουν αποκλεισμένα, αλλά και να λάβουν τις απαραίτητες υπηρεσίες ανάλογα με τις ανάγκες τους. Επιπλέον, η λειτουργία της δομής με την έναρξη της πανδημίας COVID-19 αποδείχθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς βοήθησε την ψυχική υγεία των φοιτητών/τριών, σε μια περίοδο που έχει διαπιστωθεί ότι διέτρεχαν υψηλό κίνδυνο ως προς την ανάπτυξη κατάθλιψης, αυτοκτονικών τάσεων, αυξημένου άγχους και χειρότερης ποιότητας σπουδών. Συμπερασματικά, η παρούσα εισήγηση καταδεικνύει τη σπουδαιότητα της παρουσίας δομών που υποστηρίζουν ψυχολογικά τους/τις φοιτητές/τριες στο σύνολό τους και ειδικά αυτούς/αυτές που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, καθώς και την αναγκαιότητα της διασύνδεσης και της συνεργασίας μεταξύ των υπαρχόντων δομών, ώστε να ελαχιστοποιούνται τα φαινόμενα του κοινωνικού αποκλεισμού.

Λέξεις-κλειδιά: κοινωνική μέριμνα, ευπαθείς ομάδες, πανδημία, φοιτητικός πληθυσμός, διασύνδεση, κοινωνικός αποκλεισμός

Extended abstract

In this paper, we present WeCare, a social care structure that aims to support students at the University of the Peloponnese. WeCare is based in Tripoli, Greece, but addresses all students of the University of the Peloponnese. From the beginning of its operation in 2020 until today, WeCare has significantly and systematically helped to strengthen the social care services provided at the University of the Peloponnese by helping, among other things, students that have physical disabilities (e.g., hearing loss), chronic diseases (e.g., diabetes, Crohn's disease, multiple sclerosis, rheumatoid arthritis), special educational needs (e.g., dyslexia), and mental disorders. Collaboration with the community and the appropriate structures/experts proved to be extremely important, so that these students do not feel excluded, but also receive the necessary help based on their individual needs. In addition, the operation of WeCare at the onset of the COVID-19 pandemic proved to be particularly important in helping students, at a time when their mental health was set in danger, as the new era imposed by the pandemic exposed high risk students to depression, suicidal tendencies, increased stress and deteriorating quality of studies. In the two years of its operation, WeCare has systematically supported more than 200 students from six cities of the Peloponnese prefecture, performing approximately 3000 hours of sessions for psychological support and counseling. In addition, 50 students that belong to vulnerable groups, have (or are planned to) received financial aid from WeCare as an additional means of support to complete their studies. In conclusion, this work demonstrates (a) the importance of the presence of social care structures that are able to psychologically support students (and especially those belonging to vulnerable groups), and (b) the necessity of the interconnection and cooperation among existing social care structures in the community, in order to minimize social exclusion phenomena.

Keywords: social care, vulnerable groups, pandemic, students, social exclusion

1 Εισαγωγή

Η είσοδος του ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνδέεται με σημαντικούς στρεσογόνους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένης της μετάβασης από το οικογενειακό πλαίσιο σε ένα λιγότερο δομημένο περιβάλλον, όπως εκείνο του πανεπιστημίου. Ως εκ τούτου, η είσοδος στο πανεπιστήμιο θεωρείται ως ένα κρίσιμο συμβάν κατά το οποίο το άτομο καλείται να αναπτύξει νέες στρατηγικές προσαρμογής. Το στρες που νιώθει το άτομο κατά την μετάβαση και προσαρμογή του στο νέο περιβάλλον δεν είναι από μόνο του παθολογικό, αλλά τέτοιοι στρεσογόνοι παράγοντες μπορεί να συμβάλλουν σε μεγαλύτερα ποσοστά συναισθηματικών συμπτωμάτων ανάμεσα στους φοιτητές/τριες, επιδεινώνοντας ήδη υπάρχοντα συναισθηματικά ή/και ψυχιατρικά προβλήματα σε ορισμένους, ή επισπεύδοντας την πορεία ορισμένων διαταραχών σε άλλους (Καλαντζή-Αζίζι, 1998).

Μάλιστα, τα προβλήματα ψυχικής υγείας δυσχεραίνουν την ικανότητα των φοιτητών/τριων για μελέτη και μάθηση και ενδεχομένως να είναι εμφανή όχι μόνο στους ίδιους, αλλά και στους συνομηλίκους και στην οικογένειά τους. Δεδομένων των παραπάνω στοιχείων, καθώς επίσης και μελετών που καταδεικνύουν ότι τα επαρκή κοινωνικά δίκτυα και η πρόσβαση των φοιτητών/τριών σε αυτά αποτελούν προστατευτικούς παράγοντες ενάντια στα προβλήματα ψυχικής υγείας (Callender et al., 2011), εμφανίζεται η σημαντικότητα των υπηρεσιών συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης των φοιτητών/τριων.

Στην εργασία αυτή, αφού αρχικά ορίσουμε σύντομα τις έννοιες των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων και του κοινωνικού αποκλεισμού, παρουσιάζουμε κατόπιν το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, δίνοντας έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του όπως η εξακτινωμένη φύση του. Στη συνέχεια παρουσιάζουμε τη δομή WeCare δίνοντας έμφαση στις δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο της δομής, παρουσιάζοντας τα κύρια ζητήματα που εντοπίσαμε στους φοιτητές και στις φοιτήτριες, δίνοντας στοιχεία για τη λειτουργία και τη χρησιμότητα της δομής κατά τη διάρκεια της πανδημίας, και αναδεικνύοντας τη σημαντικότητα της πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της δομής WeCare. Τέλος, ολοκληρώνουμε την εισήγηση συνοψίζοντας με τα βασικά συμπεράσματα της μελέτης μας.

1.1 Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες

Οι ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ευπαθείς ή ομάδες υψηλού κινδύνου, ονομάζονται εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού που έχουν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση σε κοινωνικά και δημόσια αγαθά και δυσκολεύονται ή αδυνατούν, σε πολλά επίπεδα και σε διάφορους τομείς, να έχουν ποιότητα ζωής (π.χ., στέγη, εργασία, ικανοποιητικό εισόδημα, εκπαίδευση, ιατρική περίθαλψη, κοινωνική ασφάλιση, κ.ά.). Πρόκειται κυρίως για αστέγους, ανέργους ή μακροχρόνια ανέργους, άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ), πάσχοντες (με σοβαρά παθολογικά προβλήματα, ψυχικές ασθένειες), αποφυλακισμένους, χρήστες και πρώην χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών, οροθετικούς, άτομα από θρησκευτικές ή πολιτισμικές μειονότητες, ρομά/τσιγγάνους, μονογονεϊκές οικογένειες, ανήλικους παραβάτες, κακοποιημένες γυναίκες, θύματα εμπορίας (trafficking), πρόσφυγες, μετανάστες,

παλιννοστούντες, πληγέντες από θεομηνίες και φυσικές καταστροφές (π.χ., πυρόπληκτοι, σεισμοπαθείς, πλημμυροπαθείς) (Μπαλούρδος, κ.ά. 2014).

Στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, υπάρχει ένα ποσοστό σπουδαστών/στριών που έχουν σωματικές αναπηρίες (π.χ., τύφλωση, κώφωση, κινητικές παθήσεις, κ.ά.), πάσχουν από χρόνιες ασθένειες ή ψυχικές δυσλειτουργίες, οι οποίοι/ες ευλόγως αποτελούν ευάλωτες κοινωνικές ομάδες εντός της ανωτέρω βαθμίδας εκπαίδευσης. Οι φοιτητές/τριες αυτοί/ες μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην απόκτηση της γνώσης ή δυσκολίες συμμετοχής στο κοινωνικό σύνολο ως συνέπειες των παραπάνω δυσκολιών ή και λόγω της έλλειψης ευαισθητοποίησης της πανεπιστημιακής κοινότητας σε τέτοιου είδους ζητήματα. Η κοινωνία έχει υποχρέωση να διασφαλίσει την πρόσβαση αυτών των ατόμων στις υπηρεσίες για απόκτηση πανεπιστημιακής γνώσης και γενικότερης εξέλιξης, όπως και την ευαισθητοποίηση της πανεπιστημιακής κοινότητας (Καλαντζή-Αζίζι, 1996).

1.2 Κοινωνικός αποκλεισμός

Ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί μια ευρεία έννοια που απαρτίζεται από διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις. Ενδεικτικά, ως κοινωνικός αποκλεισμός θεωρείται «η έλλειψη πόρων που αντιμετωπίζουν ορισμένες κοινωνικές ομάδες κατά την ένταξή τους σε ένα κοινωνικό οργανισμό και οι πολιτικές που αναπτύσσονται για την αντιμετώπιση του προβλήματος» (Νικολόπουλος, 2001). Ακόμη, το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού έχει συνδεθεί με την «περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων, στέρξη δικαιωμάτων, ευκαιριών και δυνατοτήτων για ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι» (Ποτουρίδου και Προκοπίου, 2007).

Ορισμένες διαστάσεις που μπορεί να λάβει το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η ψυχολογική, η κοινωνική-πολιτισμική, η εκπαιδευτική κ.ά. Στις συνέπειες του φαινομένου αυτού μπορεί να περιλαμβάνονται αισθήματα απομόνωσης και ανικανότητας, ελλιπές κοινωνικό δίκτυο και περιορισμός συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία (Κατσούλης, κ.ά., 2005).

Οι φοιτητές/τριες ανήκουν σε μία ηλικιακή ομάδα που αποτελεί ένα μεταβατικό στάδιο από την ανήλικη στην ενήλικη ζωή, συνοδεύει πολλών αλλαγών στη ζωή των εμπλεκόμενων ατόμων. Όπως συζητήθηκε και στην εισαγωγή, οι αλλαγές αυτές ενδεχομένως αποτελούν στρεσογόνα ερεθίσματα, πόσο μάλλον για εκείνους που ήδη ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες (π.χ., πάσχοντες από ψυχική ασθένεια, οικονομική δυσχέρεια, κ.ά.). Γίνεται λοιπόν, σαφές ότι η ύπαρξη μιας υπηρεσίας συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι κρίσιμη για την στήριξη φοιτητών/τριών ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

2 Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, είναι ένα σύγχρονο, περιφερειακό και πολυθεματικό πανεπιστήμιο που ιδρύθηκε το 2000 και άρχισε να λειτουργεί το 2002 με έδρα την Τρίπολη. Προσφέρει προπτυχιακές, μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές καθώς και

επιμορφωτικές δράσεις δια βίου μάθησης. Το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου αποτελείται από 9 Σχολές και 22 Τμήματα και δραστηριοποιείται στις 5 πρωτεύουσες των Νομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου και στην Πάτρα.

Πιο συγκεκριμένα, στην Τρίπολη λειτουργεί η σχολή Οικονομίας και Τεχνολογίας, η οποία έχει τα τμήματα Οικονομικών Επιστημών, Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, και Ψηφιακών Συστημάτων. Επίσης, στην Τρίπολη έχει την έδρα της η Σχολή Επιστημών Υγείας, η οποία περιλαμβάνει τα τμήματα Νοσηλευτικής, Φυσικοθεραπείας, Λογοθεραπείας, και Επιστήμης Διατροφής και Διαιτολογίας.

Στην πόλη της Καλαμάτας η Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών περιλαμβάνει το Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών και το Τμήμα Φιλολογίας. Επιπρόσθετα, στην πόλη της Καλαμάτας η Σχολή Διοίκησης περιλαμβάνει το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής και το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών. Τέλος, στην ίδια πόλη η σχολή Γεωπονίας και Τροφίμων λειτουργεί με τα τμήματα Γεωπονίας, και Επιστήμης και Τεχνολογίας Τροφίμων.

Στην Κόρινθο, στη Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών λειτουργούν τα τμήματα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, και Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων. Στο Ναύπλιο, η Σχολή Καλών Τεχνών αποτελείται από το Τμήμα Θεατρικών Σπουδών και το Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών, ενώ στη Σχολή Επιστημών Ανθρώπινης Κίνησης και Ποιότητας Ζωής στη Σπάρτη λειτουργεί το Τμήμα Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού. Τέλος, στην Πάτρα, η Σχολή Μηχανικών περιλαμβάνει τα τμήματα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Μηχανικών Υπολογιστών, Μηχανολόγων Μηχανικών, και Πολιτικών Μηχανικών.

Όπως εμφανίζεται από την ανωτέρω περιγραφή, το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου είναι ένα εξακτινωμένο ίδρυμα με παρουσία σε πολλές πόλεις στις οποίες οι ανάγκες και οι προτεραιότητες όσον αφορά στους φοιτητές/τριες είναι διαφορετικές και συχνά μη τεμνόμενες. Για το λόγο αυτό, ο σχεδιασμός μία δομής, η οποία θα λαμβάνει υπόψη τα επιμέρους χαρακτηριστικά των πόλεων παρουσίας των Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και θα ενσωματώνει πρακτικές μη αποκλεισμού, ήταν μία εξαιρετικά δύσκολη διαδικασία. Στην ενότητα που ακολουθεί αναφέρουμε τις βασικές δράσεις που σχεδιάστηκαν στη δομή WeCare και συζητούμε τη στόχευση κάθε μίας από αυτές.

3 Η δομή WeCare

Στο Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου από το ακαδημαϊκό έτος 2020 - 2021 λειτουργεί η «Δομή Συμβουλευτικής και Ψυχολογικής Υποστήριξης Φοιτητών - WeCare», η οποία χρηματοδοτείται από Εθνικούς και Ευρωπαϊκούς πόρους και συγκεκριμένα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Δια Βίου Μάθηση». Η δομή αυτή έχει ως στόχο την παροχή δωρεάν υπηρεσιών συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό στους/στις φοιτητές/τριες (προπτυχιακούς/ες, μεταπτυχιακούς/ες, διδακτορικούς/ες) του

Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με σκοπό την καλύτερη δυνατή κάλυψη των ψυχοκοινωνικών αναγκών τους. Η δομή WeCare έχει έδρα την Τρίπολη, όμως απευθύνεται στο σύνολο των φοιτητών και φοιτητριών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

3.1 Γενικά στοιχεία

Στόχος του WeCare είναι η διεύρυνση και η ενίσχυση των δομών κοινωνικής μέριμνας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση και συμμετοχή στις ακαδημαϊκές σπουδές και να αυξηθεί το ποσοστό (έγκαιρης) ολοκλήρωσης των σπουδών των φοιτητών/τριών που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Καίριο σημείο είναι να υποστηριχθούν τα πλέον ευάλωτα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και με την παροχή συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης. Με βάση τους παραπάνω στόχους υλοποιούνται οι ακόλουθες δράσεις:

Δράση 1: Καταγραφή/παρακολούθηση προβλημάτων φοιτητών/τριών που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες και δράσεις βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Η συγκεκριμένη δράση στοχεύει στην καταγραφή και την παρακολούθηση των δυσκολιών πρόσβασης στις σπουδές και των δυσκολιών κοινωνικής/ακαδημαϊκής ένταξης που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές/τριες που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, συμπεριλαμβάνονται δομές και δράσεις βελτίωσης ποιότητας ζωής, όπως η διαμόρφωση των κεντρικών διαδικτυακών τόπων του πανεπιστημίου και των διαδικτυακών υπηρεσιών που διατηρεί με ξεχωριστές περιοχές προσβάσιμες σε ΑμεΑ, εφαρμογή περιγραφής δομών προσβασιμότητας και καταγραφής προβλημάτων πρόσβασης σε ΑμεΑ, και διαδικτυακή πλατφόρμα για την υποβολή των αιτημάτων οικονομικής ενίσχυσης επιμελών φοιτητών/τριών που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες.

Δράση 2: Συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη φοιτητών/τριών που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Η συγκεκριμένη δράση στοχεύει στην παροχή συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης σε φοιτητές/τριες που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες από κατάλληλα εκπαιδευμένους επαγγελματίες. Η ομάδα συμβουλευτικής και ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στελεχώνεται από μία ψυχολόγο και δύο κοινωνικές λειτουργούς.

Δράση 3: Οικονομική ενίσχυση επιμελών φοιτητών/τριών που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες. Η συγκεκριμένη δράση στοχεύει στην παροχή οικονομικής βοήθειας σε επιμελείς φοιτητές/τριες που προέρχονται από ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες προκειμένου να αντιμετωπίσουν το αυξημένο κόστος που σχετίζεται με τις σπουδές τους.

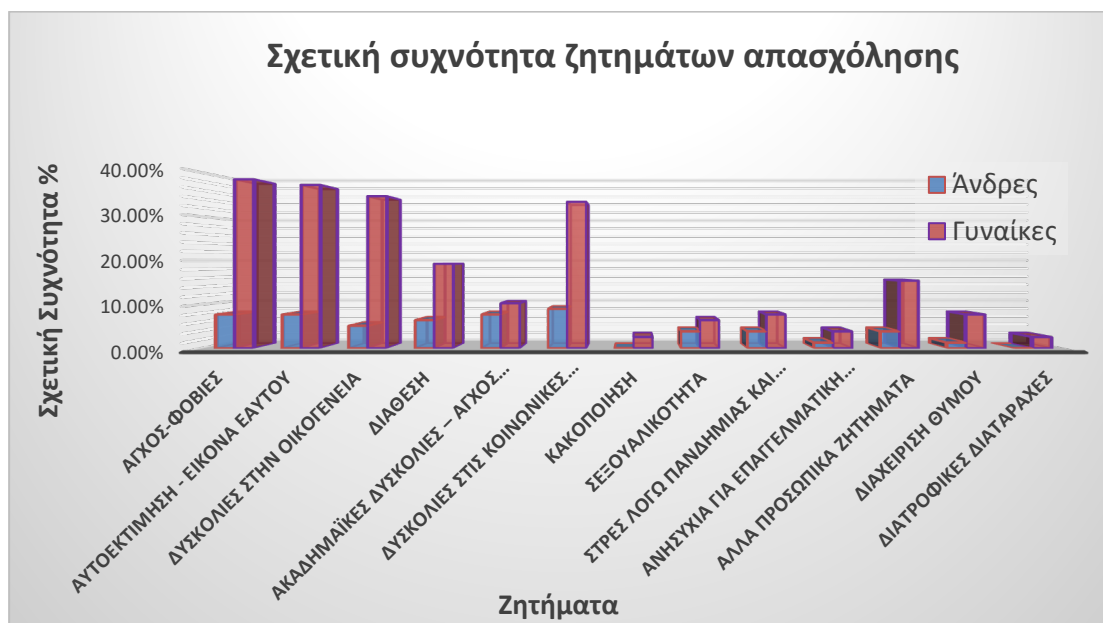
Δράση 4: Δημοσιότητα και διαχείριση έργου. Η συγκεκριμένη δράση περιλαμβάνει την οικονομική/διοικητική διαχείριση του έργου, καθώς και τη δημοσιότητα/προβολή του τόσο στην ακαδημαϊκή κοινότητα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, όσο ευρύτερα (σχετιζόμενοι φορείς, τοπικές κοινότητες και φορείς στις πόλεις λειτουργίας, σχετικές ενώσεις, αλλά και ακαδημαϊκά φόρα).

Οι ωφελούμενοι της πράξης αποτελούν ενδεικτικά φοιτητές/τριες με αναπηρίες (ΑμεΑ), φοιτητές/τριες από χαμηλές εισοδηματικές τάξεις, φοιτητές/τριες με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (με βάση το Ν. 3699/2008), φοιτητές/τριες με δυσκολίες κοινωνικής

μεγαλύτερη γραμματοσειρά φαίνονται στην εικόνα λέξεις-κλειδιά που απαντήθηκαν σε περισσότερες καταγραφές, και άρα απασχόλησαν περισσότερο τους φοιτητές/τριες που απευθύνθηκαν στη δομή.

Στην Εικόνα 2 αποτυπώνονται με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα κύρια ζητήματα που απασχόλησαν τους φοιτητές/τριες μέσα στα δύο έτη λειτουργίας της δομής και αποτυπώνεται η σχετική τους συχνότητα/ποσοστωση.

Εικόνα 2. Ζητήματα που απασχόλησαν τους/τις φοιτητές/τριες της δομής WeCare κατά τα δύο έτη λειτουργίας της

3.3 Πανδημία Covid-19

Η ανθρωπότητα τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει την πανδημία που προκαλεί ο κορωνοϊός Covid-19. Τα αποτελέσματα της πανδημίας, όπως η απομόνωση, η αβεβαιότητα, η πιθανότητα θανάτου, οι ποικίλες αλλαγές σε οικονομικό, επαγγελματικό, αλλά και οικογενειακό επίπεδο, μετέβαλλαν πολλές από τις καθημερινές συμπεριφορές και συνήθειες του πληθυσμού. Αυτές οι σοβαρές συνέπειες με την σειρά τους, οδήγησαν παγκοσμίως σε πρόσθετα προβλήματα υγείας, όπως το άγχος, η κατάθλιψη, η άρνηση, ο θυμός και ο φόβος (Θεοφυλίδης, κ.ά. 2020).

Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί ότι η πανδημία και ο επιβαλλόμενος εγκλεισμός επηρέασαν τις σπουδές, τα σχέδια, την οικονομική κατάσταση, τις κοινωνικές επαφές και την κινητοποίηση των φοιτητών/τριών (Browning et al., 2021; Κορνηλάκη, 2021). Στην Ελλάδα, φάνηκε ότι οι φοιτητές/τριες διατρέχουν υψηλό κίνδυνο ως προς την ανάπτυξη κατάθλιψης και αυτοκτονικών τάσεων λόγω της πανδημίας (Kararounaki et al., 2020; Patsali et al., 2020). Ακόμη παρατηρήθηκε αυξημένο άγχος και χειρότερη ποιότητα σπουδών σε φοιτητές/τριες που διέμεναν μόνοι/ες τους ή με άτομα που ανήκουν σε ομάδες αυξημένου κινδύνου. Στους/στις φοιτητές/τριες που ανησυχούσαν σε μεγάλο βαθμό για την πανδημία και για πιθανή μόλυνση από το ιό, παρατηρήθηκε αυξημένη αρνητική διάθεση (Νικολάτου, 2020).

Καθώς έχει φανεί ότι η κοινωνική υποστήριξη και τα υψηλά επίπεδα ψυχικής ανθεκτικότητας αποτελούν προστατευτικούς παράγοντες έναντι των επιπτώσεων της πανδημίας (Brooks et al., 2020), φαίνεται πόσο σημαντικό είναι να υπάρχουν προγράμματα και δράσεις προαγωγής της υγείας και της ψυχικής υγείας ειδικότερα στην κοινότητα. Τα πανεπιστήμια σε συνεργασία και με άλλους φορείς της πολιτείας έχουν χρέος να φροντίζουν τους/τις φοιτητές/τριες και σε αυτό το επίπεδο η προαγωγή ψυχικής υγείας εστιάζει στο να μειώνει τις ανισότητες στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Είναι πρόδηλο ότι η σύσταση της δομής WeCare, στο πλαίσιο του προγράμματος «Υποστήριξη Παρεμβάσεων Κοινωνικής Μέριμνας των φοιτητών/τριών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου», αποτελεί μία σημαντική πρωτοβουλία που εντάσσεται στο ανωτέρω πλαίσιο και σχεδιάστηκε από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ώστε να βοηθήσει τους φοιτητές/τριες μέσα από μία δέσμη δράσεων, μεταξύ των οποίων εντάσσονται και η συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη των φοιτητών/τριών του.

3.4 Πρόληψη φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού και δομή WeCare

Στο πλαίσιο των προαναφερθέντων δράσεων, η δομή WeCare, εκτός των βασικών της υπηρεσιών που σχετίζονται με τη συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη φοιτητών/τριών και την παροχή οικονομικής ενίσχυσης φοιτητών/τριών υλοποιεί ή υποστηρίζει ποικίλες πρωτοβουλίες, ενέργειες και εκδηλώσεις που περιλαμβάνουν ενδεικτικά:

- Δράσεις ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης
- Συμμετοχή σε εκδηλώσεις που σχετίζονται με τους στόχους της δομής
- Καταγραφή και παρακολούθηση των αιτημάτων και προβλημάτων των φοιτητών/τριών
- Υποστηρικτικές υπηρεσίες που βοηθούν τους/τις φοιτητές/τριες να αξιοποιούν τις δυνατότητες/δεξιότητες τους στον ακαδημαϊκό και προσωπικό τους χώρο
- Διαμόρφωση των κεντρικών διαδικτυακών τόπων και υπηρεσιών του πανεπιστημίου με βάση διεθνείς πρακτικές προσβασιμότητας, με χρήση συμπεριληπτικής γλώσσας, με εφαρμογές καταγραφής προβλημάτων πρόσβασης σε ΑμεΑ
- Υποστήριξη φοιτητών/τριών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
- Διασύνδεση με υπηρεσίες της κοινότητας

Ειδικότερα σε σχέση με την διασύνδεση με τις υπηρεσίες της κοινότητας, ο κοινωνικός σχεδιασμός της δομής μας αποκτά διαμεσολαβητικό ρόλο με τα δίκτυα της κοινότητας. Η δομή WeCare προλαμβάνει κι αντιμετωπίζει τις κοινωνικές δυσλειτουργίες σε πρώτο επίπεδο μέσα από την χαρτογράφηση των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Πραγματοποιείται ενημέρωση για τη λειτουργία της δομής μας και κινητοποίηση των υπηρεσιών της κοινότητας. Είναι σημαντικό ότι ένα ποσοστό περίπου 11% των φοιτητών/τριών που έχει απευθυνθεί στη δομή μας έχει παραπεμφθεί σε εξειδικευμένες δομές ανάλογα με τις ανάγκες τους. Επομένως, η συνεργασία με άλλες υπηρεσίες της κοινότητας πρέπει να λαμβάνει χώρα όταν είναι απαραίτητο (π.χ., ψυχιατρική παρακολούθηση), και η δομή έχει ήδη κινηθεί προς αυτήν την κατεύθυνση αξιοποιώντας

συνέργειες και δρομολογώντας σχετικά μνημόνια συνεργασίας με σημαντικές (δημόσιες και ιδιωτικές) υπηρεσίες ψυχικής υγείας και κοινωνικής πρόνοιας στις πόλεις παρουσίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

4 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ευημερία των ατόμων, τα οποία, με την έναρξη των σπουδών τους, εισέρχονται σε μια περίοδο με πλήθος νέων ερεθισμάτων που συχνά συνοδεύονται κι από συναισθήματα φόβου και ανασφάλειας. Ο ρόλος των ειδικών ψυχικής υγείας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι πολύ σημαντικός ως προς την παροχή βοήθειας σε ακαδημαϊκά, επαγγελματικά, κοινωνικά και ψυχολογικά θέματα. Οι νέοι/ες φοιτητές/τριες συνήθως αντιμετωπίζουν αναποφασιστικότητα γύρω από επαγγελματικά ζητήματα, οικογενειακές συγκρούσεις, διαφωνίες με τους/τις συντρόφους ή τους/τις φίλους/ες τους, ανάγκη να κατανοήσουν λεπτομερώς τις απαιτήσεις και τις γνώσεις της νέας ακαδημαϊκής πραγματικότητας, και άλλες ποικίλες προσωπικές και κοινωνικές ανησυχίες (Μαλικιώση-Λοΐζου, 2011; Royal College of Psychiatric London, 2006).

Η ανάπτυξη, λειτουργία και εξέλιξη υπηρεσιών συμβουλευτικής και ψυχολογικής υποστήριξης φοιτητών/τριών στα πανεπιστημιακά ιδρύματα, βοηθά τόσο τους/τις ίδιους/ες τους/τις φοιτητές/τριες μέσω της βελτίωσης της ψυχοσωματικής υγείας τους και συνολικά της ψυχικής τους υγείας, όσο και την πανεπιστημιακή κοινότητα. Αυτό συμβαίνει καθώς μειώνονται οι φοιτητές/τριες που εγκαταλείπουν τις σπουδές τους και γενικότερα βελτιώνονται οι συνθήκες των σπουδών, με την πρόσβασή τους σε δωρεάν υπηρεσίες συμβουλευτικής. Οι σταθμοί συμβουλευτικής στα πανεπιστήμια δρουν και μέσω της ανάδειξης και εξέλιξη των δυνατοτήτων και ικανοτήτων των φοιτητών/τριών και την πρόληψη των αρνητικών συμπεριφορών, όπως η χρήση αλκοόλ και άλλων ουσιών. Μέσα από την κατάλληλη υποστήριξη οι φοιτητές/τριες ενισχύουν τις κοινωνικές τους δεξιότητες, διευκολύνεται η σύναψη διαπροσωπικών σχέσεων, ενισχύεται η αυτοεκτίμησή τους και η λήψη πρωτοβουλιών (Callender, 2011).

Η δομή WeCare συμβάλλει στην ενθάρρυνση των ατόμων να επιλύουν τα προβλήματά τους και να διαχειρίζονται τις προκλήσεις, μειώνοντας τις πιέσεις που δέχονται κι έτσι οδηγούνται σε καλύτερη προσαρμογή στην κοινότητα με βασικό στόχο την κοινωνική και ψυχική τους ευεξία. Με το παρόν έργο εκτιμάται ότι θα βελτιωθεί τόσο η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα των σπουδών των ωφελούμενων φοιτητών/τριών, όσο και η πρόσβαση στο ακαδημαϊκό και κοινωνικό γίγνεσθαι.

Κλείνοντας, αξίζει να σημειώσουμε ότι οι δομές συμβουλευτικής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, λειτουργούν ως συνδετικός κρίκος των εκπαιδευτικών δομών και των φορέων κοινωνικής μέριμνας, ενισχύοντας τη συνεργασία τους και προλαμβάνοντας πολυδιάστατα φαινόμενα, όπως ο κοινωνικός αποκλεισμός.

5 Βιβλιογραφία

- Brooks, S.K., Webster, R.K., Smith, L.E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., and Rubin, G.J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), p. 912-920, March 2020.
- Browning, M.H., Larson, L.R., Sharaievska, I., Rigolon, A., McAnirlin, O., Mullenbach, L., and Alvarez, H.O. (2021). Psychological impacts from COVID-19 among university students: Risk factors across seven states in the United States. *PloS one*, 16(1), 2021.
- Callender, J., Caleb, R., Cunningham, M., Doherty, M., Doran, D., Fagin, L., Lamb, C., Lester, J., Smith, E., and Weston, L. (2011). *The mental health of students in higher education*. College report CR231, Royal College of Psychiatrists, Jan 2011.
- Kaparounaki, C.K., Patsali, M.E., Mousa, D.P.V., Papadopoulou, E.V., Papadopoulou, K.K., and Fountoulakis, K.N. (2020). University students' mental health amidst the COVID-19 quarantine in Greece. *Psychiatry research*, 290, 2020.
- Patsali, M. E., Mousa, D. P. V., Papadopoulou, E. V., Papadopoulou, K. K., Kaparounaki, C. K., Diakogiannis, I., and Fountoulakis, K. N. (2020). University students' changes in mental health status and determinants of behavior during the COVID-19 lockdown in Greece. *Psychiatry research*, 292, Oct 2020.
- Θεοφυλίδης, Α., Σοφολόγη, Μ., Φουντουλάκης, Κ., και Νηματούδης, Ι. (2020). Ψυχική υγεία και πανδημία covid-19: είναι πιθανές οι «παράπλευρες απώλειες». *Interscientific Health Care*, 12(3), 2020.
- Καλαντζή-Αζίζι Α. (1996). *Ψυχολογική Συμβουλευτική Φοιτητών Ευρωπαϊκή διάσταση, ελληνική εμπειρία*. Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 1996.
- Καλαντζή-Αζίζι, Α. (1998). *Η σημασία της Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών*. Πρακτικά Ημερίδας για τη σημασία της Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, Γραφείο Διασύνδεσης Σπουδών και Σταδιοδρομίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Αλεξανδρούπολη, 1998.
- Κατσούλης, Η., Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., και Φρονίμου Ε. (2005). *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, 4η Έκδ, Αθήνα 2005.
- Κορνηλάκη, Α. (2021). Οι επιπτώσεις της πρώτης καραντίνας για την αντιμετώπιση της πανδημίας του COVID-19 στην ψυχική υγεία των φοιτητών και ο ρόλος των καθημερινών δραστηριοτήτων. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 26(3), σελ. 144-164, 2021.
- Μαλικιώση-Λοϊζου, Μ. (2011). *Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στην Εκπαίδευση*. Εκδ. Πεδίο, Αθήνα, 2021.
- Μπαλούρδος, Δ., Σαρρής, Ν., Τραμουντάνης, Α., και Χρυσάκης, Μ. (2014). *Ευάλωτες Κοινωνικά Ομάδες και διακρίσεις στην αγορά εργασίας*. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2014.
- Νικολάτου, Ε.Κ.Γ. (2020). *Η ψυχική υγεία και ευημερία των φοιτητών κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων λόγω της νόσου COVID-19 στην Ελλάδα*. Διπλωματική

εργασία, Τμήμα Ψυχολογίας, ΠΜΣ (κατεύθυνση Θετική Ψυχολογία), Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 2020.

Νικολόπουλος, Γ.Π. (2001). Εγκληματολογικοί προβληματισμοί γύρω από την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού. *Εγκληματίες και θύματα στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα*, σελ. 521-531, 2001.

Προκοπίου, Α. και Ποτουρίδη, Δ. (2007). *Ρατσισμός και ψυχοκοινωνική προσέγγιση*. Πτυχιακή εργασία, Τμήμα Νοσηλευτικής, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, 2007.